

שְׁרִי דִי אֵשׁ

1 חקרי הלכה

חידושים ביאורים ומאמרים

מאת

הגאון רבי יחיאל יעקב וויינברג זצ"ל
חלק רביעי

רצח

יום אחד בשנה הרשה הרנ"א לעצמו לעשות יוצא מן הכלל — יום הפורים. הרנ"א, שסידר זמנו לפרקים מדויקים ותיכן חכנית קפדנית לכל יום ולכל שעה ולכל רגע, שכל טרדות הומן לא גרמו לו לשנות מחכמתו כמלא הנימה, היה מבלה את יום הפורים בשתיית משקה ומתבל שתייתו בשתיית וספורים על רבו וחבריו הגדולים. לנו, תלמידי הישיבה הורשה או לבלות במחיצתו הנעימה והמענינת ללא כל מגבלה כל שהיא. פעם אחת, בין שתייה לשתייה, הירבה בשבחים של התלמידים הגדולים של רבי ישראל ומה שאמר עליהם הרבי: ר' יצחק — למדן ור' שמחה זיסל — חכם. מה שהרבי אמר עליה לא העלה על לשונו כלל. מתוך בדיחות הדעת שבשתייה מרובה העותי פני ושאלתי בלשון פורימית: ומה אמר הרבי עליך? רנ"א נעץ בי שתי עינים תמהות, והפליט: "סבור אתה כי בפורים, מותר להתלוצץ אף באדם וכן? באמת בושש חכמה את פני, שגדולים אלו חשבו אותי כאחד מהם. משום שעמדתי אצלם בשעת דרשותיו של רבינו הגדול, אמנם, הם האירו לי פנים, אך מי כמוני יודע כי היה זה משום רחמנות לאדם מועט כמוני. שלא הגיע אף לקרסוליהם. אבל בכל זאת העמידה במחיצת גדולים מביאה תועלת". והרי שמך מפורסם בכל העיר וחסיביה והכל מתאיים לראותך, המשכתי בענות פני הפורימית — רנ"א לא קעס וענה בענות חן שכולה חמימות: "הכל בשביל כבוד הרבי, שבטענות חושבים אותי לתלמידו. והפירסום בעטיה של ווגתי הצנועה בא לי, שאופה חלות מהודרות לכבוד שבת וכל הנשים מהללות את מעשי ידיה לתפארת ומתוך כך באים לספר בשבחך, והיא, כדרכה, מספרת להם בשבחך. למרות שאין לי יד בכל הכבוד והפירסום הזה ואני ראי לו כללי.

2 זה ספר

מחשבות חרוץ

ותלדות אדם הנודע בענקים, אור בהיר הוא בשחקים. נאמן הנאונים, קורש הקדשים, שד התורה. רבינו שבטלה, איש אלקים, הספורסם בכל קצוי ארץ, אדונינו מרינו רבינו צדוק הכהן נבנים וצוקללהיה מלובדין. בן הרב הגאון החסיד ובר ר' יעקב הכהן ז"ל אבריק קרייבורג.

הוא נבית הדפוס בהוצאת הנה"י והחסידי וספורסם מו"ח יוסף קראמסקי נ"י סווארשא, ובנו האבדן הנה"י מו"ח עקיבא נ"י, בהשגחתו וחינוכו הפתוח והמבהיר שלמה נבריאלי ראובנשאהל סווארשא ובעת נטר בן הרב הגאון החסיד מו"ח מרדכי זאב ז"ל אבריק קארביעל.

138 והנה כהן כל בטענה כח"ש דלינא

ידע לישא בישא כמוהו שהי' שומד ומקשרני פ"י בשלמותו עליונים לפני חלק מלכי המלכים שהם ישיבים מן המלכות, ודמי מלך מ"ה אין עושים ושאין מועלת לחלק מלכי המלכים להניחם, ומ"מ שהי' פור מחורש למידע, כי ידע דיש עת מוכן לפורעניות כח"ש ב"י חלק, והרניש דפל ידי שטות נטויות לנלחם במשפט

עם רדת היום, משנראו כוכבים ראשונים ברקיע, עמד רנ"א מכסאו, כהרף עין פג יינו והיה לאדם אחר. רבותי, אמר, חג הפורים עבר, הגיעה שעת העבודה. עלינו להתפכח משכרותנו ולהתפלל באימה ויראה תפילת ערבית. עלינו גם להגביר שקידתנו בחורה, כדי להשלים את שהחסרנו מסדר לימודנו הקבוע, בגלל הפורים. לאחר התפילה פטר אותנו במאור עינים של הודיה, על שהואלנו להסב עמו ולשמוח נחברתו. הסיט את העמוד (הסטנדר) למקום לימודו הקבוע ושקע בלימוד מעמיק, כשכולו התפעלות ורוממות הרוח בשקידה גדולה. עמדנו חקועים במקומנו ולא ידענו נפשנו למראה הגדול הזה של עוז הרוח ותוקף הרצון שבגוף רצון וזקן זה שלפנינו. המעבר ברגע אחד ממצב הרוח הפורימי העליו והקליל אל הרצינות הקדושה שבלמוד והעבודה, היה בו ממשב הרוח העילאית, מן ההוד שבגבורה, גבורת רוח אנוש לעומת החומר העכור, שהיה כלא היה, שבטל בששים ויותר עם התעוררות הרוח. אכן, מי אתה ליש ומה אתה חלמיש מול אדם מישראל העוסק בתורה ובעבודה? חלי חלים של סכרות פסיכולוגיות לא יסבירו תופעה זו. לנו, הנוכחים, ברור היה מאין שאב תעצומות נפש במידה כה רבה. תורת רבו — שיטתו המוסרית, בה יש מקור וסיבה לפלא הגדול, דרוח אנוש, שמכוח עליון מחצבתה מול הגוף החומרי, מי חזק ממי ומה תלוי במה? לפנינו עמדה תשובה חיה וממשית רקומת גידים ובשר, רנ"א, שהיה רצון ושבור בגופו, הפליט פעם שלא במתכוון, כי הוא טובל יסורים נוראים מתחלואי הרביה, ולולא לימוד המוסר שקיבל מרבו ושממנה למד לקנות שליטה בגופו והנפשו, לא היתה לו תקומה.

כשאנו סוקרים את חייו של רנ"א מתחלה לעיונינו מראה גדול ואי אפשר שלא להודות כי היוסר של רי"ם הוא כוח גדול, מחולל נפלאות אי אפשר שלא לחזות בחייון נפלא זה, ששרי ר' ופתלי אמשטרד, הזומה מזרשת לדבריהם של המייחשים את היותה העצמי של הגשמה ביצורו של יוצר העולם, ושלפיהם אין חיי רוח וניש אלא פונקציה של הגוף וחומר. כוח היצירה ורוח גבורה בגוף חולה שרור ורצון כלמדנו משה, וזהו: אכן יש באדם דבר מה שאינו גוף וחומר והוא האדם הפועל והיוצר. הגוף אינו אלא מכשיר זמני, שבו שוכן אותו ניצוצ אלוקי שלוחו של הנצח.

כלל, וזהו אלל האומות שהם חסות הזמן והזמן מושל עליהם, אבל ישראל הם למעלה מהזמן שהם מושלים על הזמן שהשי' מבר הזמן להם, וכח"ש איז ואחרי נלך לבד שלמשה דהחודש הזה לכם מאור לבני ישראל וכ"ד שלמשה כפי מה שיקבעו שעת כן יחי' אימת שיקרשו ר"ח. אי יעברו שנה ד'שראל מקדשי לזמנים, וכפי משפטים כך נעשה שעת מוכן לא שהוא מלך עלמו כן, ובחששה בלש פ"י חסד דור המדבר במרגלים נקבע הכ"י לדורות על גלות הארץ באותו עת לפי שפאבו כס, ומיחס משפטים בארץ לא הי' כלל מלך חסד באותו עת, רק לפי שבו טלד וסככים מחלל שטחים של ד"קיס מיוס ליוס (ר"ב יא פ"א), לפי שמיחס איז שיש רק התעלותם המרגש יומר גבוה ולשולמות עליונים, והשארית כחם והשדלחם בחיוסם בשעה' להיות נקבע בנפשות דבני ישראל כחש"ל, וע"כ הוא כיוס שטלד שאו הוא התחלת התעלות אור אלו נפש והתעלותו בשעה' ז, ויוס המוח טוב מיוס הולדו שהוא יוס התעלות אורו במדרגות עליונים כנעלמים בשעה' ז, והוא ג"כ התעלות אורו

ומדת דיון שלמעלה אי אפשר, וביקש לטין גם השם והשפה כח"י לזו, ומשפט בלש הוא עת מוכן לבכ' לבד לדורות לא לאיבוד לגמרי, ובאמת אין שום עת של זה שכל קיוס הזמן והשפה הוא כשכיל ישראל שאלמלי הם לא נתקיימו שמים וארץ שהם קיוס הזמן ואיך אפשר שיה' עת לאבדס, אבל הוא חשב מתשבות כהיות בלדד מת משרעיה ונסמחו מעיטת הכחמה ונפסק השפעת תורה שכחכ, והאומות אין להם השנה רק בתושב"כ דכתיב ומנחל לכל האומות ג"כ, משא"כ תורה שבע"פ דהוא מספורין של (תנחומה השא לר), וע"כ חשב דלו הוא עת להפסקת וסתימה התורה, שזו הי' כל עיקר גזירתו רק להשמיר ולכטל מהם התורה כחש"ל, ולא ידע דטלד ג"כ בארץ, וא"כ אדרבא הוא עת מוכן להתגלות התורה, וכן הי' באמת גזירתו הכנה לזה דהדר קבלה בימי אחשורש, והשגין דלא ידע כי הוא חשב ככל אלטגיניי אור"ה שכל זמן מוכן מלך עגמו לאיזה דבר, וא"כ אי אפשר שיה' מוכן לדבר והפכו כלל, ואם אי מת אי אפשר שהי' או טלד

צוה"ז להיות חקוק כן בלבוש דברי ישראל
 אבל הוא ג"כ מלך העולם צוה"ז דאין
 כל ישראל ממש כמוהו, רק שיש בהם כח
 זה במעמקי לבם, וכך במיתת משרע"ה
 שהוא כח השגת התורה נשאר כח זה בכל
 הלבבות דברי ישראל כהשגת התורה שבע"פ
 שהיא ג"כ תורה שלימה, אבל השגתה
 במסעורין היינו שאינו בהתגלות גמור שהיא
 תורה ד' ודבר ד' כמו שה' למשרע"ה,
 רק שמשגי מלך מעמקי לבו שגנו בהם
 כח ההשגה לתורה ד', וכל ימי משרע"ה
 לא הי' שום אדם מישראל יכול להשיג דת'
 מלך עולמו, רק מה שה' שומע מפי משרע"ה
 כי הם היו דור מקבלי התורה שנכתב:

והתחלת התורה שבע"פ הי' אחר

מיתת משרע"ה, ובימי אבנו
 נשתכחו אותן הלכות שהוא סילוק התורה
 שהי' בזמנו, אבל מלינו (מנחות ז"ל ע"א)
 דביטולה של תורה זהו יסוד, ועי'
 הסכמה יגשו והשתדלו לשמור על דברי
 תורה בכח פלפולם עד שהחזיקו עמנואל
 בן קנו בפלפולו (תמורה טו ע"א), והוא
 הסתלקות תורה שבע"פ שהוא השגת חכמי
 ישראל ותלמידים ותיקים ברוה"ק שבקרבם
 כמפי הנבואה, שהיא הנבואה שלא נסתלקה
 מהחכמים כמ"ס בבב"ב יב א' ע"ג ברמב"ן
 ומסיק שם דאמר גברא רבא מילתא ויהיב
 טעמא ואתאמר הלכה למשה מסיני כותי'
 דזהו רק ברוה"ק, וכך החזיק עמנואל

אותן הלכות למשה מסיני, ומיתת משרע"ה
 היא שגרמה לזה שנחקק ככל לבבות דברי
 ישראל כח ההשגה דברי תורה, והאומות
 שאין יודעים מתורה שבע"פ חשבו דמיתתו
 הוא ביטולה של תורה, ומלך ההתגלות
 צוה"ז נראה כן אבל הוא רק לפנים ולא
 על האמת, וכך גזירת המן אלוותו חורש הי'
 רק לפנים אבל באמת אדרבא זהו יסודה
 דלזו קיימו מה שקבלו כבר, ועיקר יסוד
 תורה שבע"פ התחיל אז מאנשי כנה"ג כמדע
 שהם מייסדי כל הגזירות ומקנות חכמים
 וכל הדרשות והלימודים, שכל שלשלת לימוד
 תורה שבע"פ הוא מאכנה"ג, ושמשון
 הגדיק משיריהם ראש לשלשלת חכמי המשנה
 וכמ"ס בריש אבות, ועי' הי' אמרוהיבם
 העמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה
 שזה כל עניינם, ועי' שנפסקה אז הנבואה
 שהוא התגלות דבר ד' בפועל, וזה השיג
 המן ע"ד אור"ה רואים ואין יודעים מה
 רואים ואנשי דאיהו לא חזי חלי' חזי כי
 קרוב העת דמיתת חזון ונבואה, ובאותו
 דור היו אחרוני הנביאים ולא קם עוד
 נביא חדש, והרגיש דהוא דור של הסתלקות
 הנבואה כי במיתת אותו דור נסתם חזון
 ונאסרה הכתיבה לדברי תורה, כי נפסק
 גם כתיבת דברי קבלה שהוא כדברי תורה.
 אבל לא ידע שזהו יסוד והסתלקה לתורה
 שבע"פ ודברי סופרים החבינים עוד יותר
 מדברי תורה (עי' לה ע"א), ואנשי שבו
 העלם הוא התגלות יותר כי כן הוא תוקף
 ההתגלות כאשר הוא מוגלם גם בהעלם.

וכפי תוקף ההעלם כן הוא תוקף ההתגלות
 כד"ס בנהדרין כד' א' במחשבים וסודות
 זה תלמודו של צבל, שהוא ההתגלות
 שנתכלית החשבות וההעלם, וכמ"ס בזהר
 דחזרין. צבלאי ידעו להעלים הדברים, כי
 בתלמוד צבלי גנוז כל המסעורין דדברי
 תורה כמדע, ומשרע"ה הוא הדעת דברי
 ישראל כמדע דע"כ נקרא דורו דור דעה,
 כי דעת הוא רוח"ק (רש"י פי תשא) שהוא
 המשכה אור נעלם דכח שהוא למעלה
 מהחכמה דהשגת אדם, וזה כל חכמתו
 של משרע"ה להמשיכה דברי תורה מפי
 הנבואה שלמעלה מהשגת אדם, ומיתתו
 הוא גילוי הדעת בהתגלות היינו שדבר ד'
 יקר ואין חזון נפרץ בפועל. אבל מ"מ
 ישנו בכח דלא נסתלק מהחכמים, אלא
 שהם סבורים שמשגינים זה בכח חכמתם,
 ואין גילוי שזה דעת רוח"ק והשגה שלמעלה
 מהשגת חכמתו ובאמת הוא רוח"ק, והוא
 ענין הביסוס בפעולה עד דלא ידע שהוא
 הסתלקות הדעת דרגא דמשרע"ה, דלהשגת
 חכמה לריך ישוב הדעת, וע"כ שמה
 רביעית אל יורה דאין יכול להשיג בדברי
 תורה לאמתו, והמן חשב דאין הי' גיזות
 הדעת דדברי תורה לגמרי, כי חשב
 שישראל ג"כ תחת הזמן והעת גורם, וע"כ
 לא ידע דאין מולד וגמול העת אדרבא כובן
 אל ההיפך, וגם המיתת הוא הכנה אל
 ההתגלות היחידה שבהעלם ג"כ:

ישיבת "הכותל" ירושלים
 לעילוי נשמת
 ר' לוי ב"ר משה כללתי ז"ל
 תרומת אשתו וילדיו - לונדון